

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo.

Št. 137.

Maribor, dne 30. novembra 1910.

Letnik II.

V sovraštvu edini.

Naši liberalci se vedno radi postavljajo kot najčistokrvnejši narodnjaki, ki so edini nasprotniki našega nemškega sosesa, pred katerim branijo slovenske pokrajine. A to je le navidezno. V resnici so med slovenskimi in nemškimi svobodomiselnimi trdne in ozke vezi, ki se pri vsem prikrivanju vendar mnogo-krat prikažejo na dan.

To se zgodi posebno v trenutkih, ko vzvalovi našim domačim in tujerodnim nasprotnikom njihovo srce v nevtralen sovražstvu napram slovenskemu ljudstvu. V sovražstvu do vernega in poštenega našega ljudstva se vedno najdejo slovenski liberalci in nemški nacionalci, v tem sovražstvu so edini.

Evo vam najnovejši slučaj: Pred nekoliko dnevi je prinesel „Grazer Tagblatt“ daljši, ostro pisan članek proti naši Mohorjevi družbi. Nemškonacionalni člankar, ki gotovo vedno škili preko črnožolnih menjikov, je naslikal v njem vse grozote panslavizma, za katerega baje dela z vsemi sredstvi Mohorjeva družba. Člankar je tudi srdito napadel bivšega krškega škofa Kahna, ker je s svojim podpisom na knjigah pomagal (?) širiti vseslovenske ideje. Članek je končal s pozivom, naj se Mohorjevo družbo bojkotira.

Te dni je prihitel na pomoč „Grazer Tagblatt“ v njegovem boju proti naši najponosnejši narodno-izobraževalni organizaciji celjski „Nar. Dnevnik“. V treh zadnjih številkah najdemo dolgovezne članke proti Mohorjevi družbi. Slovenski liberalni napadi se ne razlikujejo v ničemer od nemškonacionalnih, kakor samo v tem, da so še bolj srditi in umazani. Ne bomo polemizirali s temi, brezmejnega srda prekipevajočimi nesramnostmi, ampak konstatirati hočemo samo dvoje.

Videti je, da leži v boju proti Mohorjevi družbi sistem. Liberalnim kakor nemškonacionalnim nasprotnikom je družba trn v peti, ker jim prekrizuje njihove načrte. Kako lahko bi bilo spraviti naše vrlo ljudstvo v marastične mlakuže poliberaljenega nemškufarstva, če bi nihče ne skrbel za njegovo samoizobrazbo. Kako lahko bi bilo zagospodariti svobodomiselnim pobratimom iz obeh taborov nad našimi slovenskimi pokrajinami, če bi ne bilo Mohorjeve družbe, te institucije, ki z izdajanjem dobrega in zdravega čtiva skoro največ pripomore h kulturni probuji

našega naroda . . . A tolažijo naj se oboji: „Es war zu schön gewesen, es hat nicht sollen sein.“ Zato vsi protesti in vsi sovražni pozivi ne bodo izdali ničesar. Ljudstvo je svoje sovražnike, in naj bodo že v Gradcu ali v Celju, do dobra spoznalo in se ne da več od njih zaslepiti. Napadi iz teh krogov, če so še tako podli, ne bodo imeli drugih vspehov, kakor da si bo priborila družba nekaj novih udov, ker kar svobodomiseln nasprotnik z vsem strupom svojega sovražstva napada, tega se mora pošten Slovenec oklepati.

Drugo, kar hočemo pibiti, je to-le: Člankar v „Nar. Dnevniku“ jaše zopet po zastarelih frazah in se v potu svojega obraza, na sicer konfuzen način, trudi dokazati, da edino liberalno narodnjaštvo je pravo. Preneumno je, da bi se mi s takimi premletimi tiradami, o katerih čvkaže že vrabci, prerekali. Zanimivo je samo dejstvo, da so liberalci zopet enkrat čutili potrebo, razkazovati svojo kristalno-čisto narodnost. Že za nekatere najbolj zaplankane liberalne „inteligente“ je bilo namreč to nujno potrebno. Premotrimo le nekoliko dogodke zadnjega časa. Najprvo nastop liberalno-slovensko-nemškega Lehrerbunda proti delitvi deželnega šolskega sveta, tedaj nekaj strogo protinacionalnega. Potem tista političpol-mišasta izjava liberalne učiteljske zveze in konečno znani Lehrerbundov „svinjski“ letak, katerega so slovenski liberalni učitelji širili, ne da bi imeli kako besedo graje. Vso to je morala osupniti vsakogar in liberalna „narodnost“ je prišla že pri najbolj revnih na duhu v slabo luč. Zato je bilo potrebno nekaj visokodonečih fraz.

Mnenja smo pa, da to ne bo nič pomagalo. Naše ljudstvo se je povečini že privadilo ločiti besede in dejanja. Liberalna dejanja pa govore vse drugače. Se vedno je žalostno dejstvo, da združuje Lehrerbund, ki tvori nekako avantgarde nemško-nacionalne nestrpne vladajoče večine, liberalne slovenske in nemškonacionalne učitelje. Se vedno moramo računati s fakтом, da sede v enem društvu skupaj ljudje, ki so izdali letak, koji imenuje naše slovenske fante „svinje“, in ljudje, ki se bahajo, da so prvi zagovorniki slovenskega imena in slovenskega ponosa. In to drži, ne pa besede.

Somišljeniki, po gostilnah, pri trgovcih in obrtnikih zahtevajte naš list.

K poglavju: slovanska vprašanja.

(Napisal dr. M. Malnerič).

Da napadajo katoliško cerkev tudi verni Rusi po krivici, je znano dejstvo. Vse hvale je tedaj vreden trud, delati na to, da se pojmi očistijo, da se nasprotja ublaže, kolikor niso načelna, da se verska, krščanska zavest poživlji.

Gospod dr. Lenard zastopa program Swiata slowianskega. Z vsemi točkami tega programa se pač ne moremo strinjati. „Slovanska vzajemnost more imeti zmisel le kot politično vprašanje. Kulturna vzajemnost je fraza, ki nima nobenega zmisla“ — se glasi v programu. — To ni res. Če bi imeli danes v Ljubljani shod — recimo — vsi slovanski pravniki, ali slavisti, ali folkloristi, ali inženirji, bi to bilo najprej kulturnega pomena. Če trdimo, da ima slovanska vzajemnost zmisel le kot politično vprašanje, potem se približamo trditvi, da je narodnost le političnega pomena, kar pa ne odgovarja resnici; narodnost je najprej etičnega pomena, narodne dolžnosti počivajo na normi, ki je podobna četrti božji zapovedi, drugače jih težko utemeljimo. Ta skupna vez pa veže vse slovanske narode, kakor veže rodbinska vez člane rodbine.

Slovanska ideja ima torej velik etični pomen, medsebojno spoštovanje je dolžnost vsakega slovanskega naroda. Če je res razlika v kulturi glavni vzrok rusko-poljskega razpora, ali je delo za povzdigo kulture prazna fraza?

Prav pravi dr. Ilešič: „Na čem naj sloni politika, ako ni kulture?“ — „Kultura je politiki matizemlja, nje široka osnova.“ „Politika brez kulture je izdelovanje okvira brez vsebine ter more slučajno ustvariti veliko domovino, a ne jake in lepe.“ „Politika se mora dejanski razviti iz kulture.“ (Kultura in politika, stran 8, 10, 11.)

Tako je tudi slovansko vprašanje pred vsem kulturno vprašanje in slovanska vzajemnost najprej kulturna vzajemnost, vzajemnost pred vsem moralne kulture; vzgoja značajev je naša prva naloga; brez vzgoje značajev ne bo pomagala vsa politika nič, pa naj vlada Poljak Rusa ali pa Rus Poljaka. Prej ali slej bodo Rusi morali spoznati, da je treba upošte-

done vsi loretski zvonovi in njih glasi, vedno mogočnejši in mogočnejši, izlivali so se v tako krasne, veličastne pesmi, kakor da bi peli angelci v višavah. „Duše mojih otrok“, zašepetala je umirajoča vdova in izdihnila — — —

Od tega časa pojo loretski zvončki.

PODLISTEK.

Loretski zvončki.

(Češki spisal J. Neruda).

Par sto let je minulo, kar je živela na „Novem svetu“ uboga vdova. Nič ji ni pomagalo, čeprav je bila delavna in skrbna, ker je imela preveliko število otrok.

Vsakdo ve, da imajo loretski zvončki mnogo zvončkov. Ravno toliko pa je imela tudi ta vdova otrok in pravila jim je radi tega „loretski zvončki.“ Takrat se seveda ti zvončki na zvonikih niso igrali pesmi, naznanjali so le dnevni čas; večji cele ure, manjši vsako četrtinko. Vdova je pravila, da je z njenimi zvončki doma ravnotako; večji se še dočakajo, manjši pa hočejo vsak trenutek kaj.

Edini zaklad uboge vdove je bil venec srebrnjakov, kojih je pa bilo zopet ravno toliko, kakor pa njenih otrok.

Dobila jih je od bogate botre ter jih ohranila otročkom v spomin, vsakemu enega.

Pa je začela divjati v Pragi nalezljiva bolezen. Smrtna kosa kosila je najbolj med siromašnimi stoji, in ti so v svojem obupu trdili, da jih hoče bogatini s strupom uničiti.

Končno je vdrla bolezen tudi v vdovino rodbino. Zbolel je najstarejši sin. Mati toliko da ni obupala; kajti ljubila je vse otroke z enako ljubeznijo in ni pomišljala o tem, da se ji zmanjšajo s številom otrok tudi skrbi in trud. Zdravnika ni mogla plačati, pa saj je vedela, da so vsi z delom preveč obloženi in da bi k njej nobeden ne mogel priti.

Nista pretekli dve uri in dete se je pripravljalo na pot v boljši svet. Uboga mati je videla, da ni nobene pomoči več, izvlekla je srebrnjake ter se podala z največjim izmed njih v Loreto.

Kmalu je zazvonil največji loretski zvonov, dete je izdihnilo — zvonil mu je smrtni zvonček.

Takrat so se v Pragi srečevali celi dan mrtvaški vozovi, dobivali skoraj iz vsake hiše mrtvece, ter jih vozili v skupen grob na pokopališče. Drugi dan po otrokovi smrti šla je revica vdova za enim teh mrtvaških vozov, da bi vsaj videla, v katerem grobu da bo spal njen sinček.

Ko pa se je vrnila domov, našla je drugega otročka, srčkano, zlatolaso deklico, od bolezni kakor rožica zažarelo. Nista še pretekli dve uri in mati je šla z drugim srebrnjakom v Loreto.

Tako se je ponavljalo z vsakim dnevom, srebrnjak za srebrnjakom je zgineval, v Loretu pa je vsakokrat zazvonel manjši in manjši zvonček.

Mati je vsled obupa nemalo da otopela; opotekala se je za mrtvaškim vozom in vračala se s pokopališča tiha, da bi pomogla drugemu umirajočemu. Iz tega mira vzbudila jo je končno smrt zadnjega, najmlajšega otroka, ki se je ravnokar začel govoriti.

Ko je zazvonil najmanjši loretski zvonček, mislila je mati, da ji mora počiti srce.

Spremljala je še to poslednje dete, ko pa se je vrnila, čutila je, da se je tudi nje usmilila bolezen. Legla je na posteljo, kjer je zamrlo vso njeno bogastvo.

Tu je ležala, mati reva, pomoči od nobene strani, niti človeka, ki bi ji pomagal, ki bi ji podal vode. Edina njena tolažba je bila, da ne preživi za dolgo svojih otrok.

Nepopisljiva vročina valila se je po celem njenem telesu; končno je čutila, kako se je po vseh udih polasčala neka čudna medloba in kako odмира ud za udom.

„Ohi, moji dragi otročiči“, vzdihovala je, „vam sem priskočila jaz na pomoč, meni pa nikdo ne pomaga, za vas sem jaz preskrbel zvonjenje, kdo bo ga priskrbel meni?“

Toliko, da je še izgovorila, — ko naenkrat za-

Kupčevanje z dekleti.

Letošnji mednarodni kongres proti kupčevanju z dekleti se je vršil v Madridu.

Kongres se je bavil poglavito z dvema vprašanjema: Kako naj državna uprava postopa proti prostituciji, in kaj bi bilo ukreniti, da se zatre kupčevanje z dekleti. Kar se tiče prostitucije so bili udeležniki kongresa mnenja, da se je ne bo dalo nikoli zatreti. Vedno so se dobile ženske, ki so svoje telo prodajale. Temu zlu pa je beda le v najmanjši meri vzrok. Zaradi revščine se ženske le izjemoma udajajo prostituciji. Dosti več jih je, ki se udajo vlačugarstvu, ker nečejo trdo delati, ker mislijo, da bodo kot prostitutke bolje živele, se lepo oblačile in pa življenje uživale. Dosti jih je tudi, ki se udajo prostituciji iz nagnenja do zlega, največ pa jih je, ki so bile na zvijačen način zapeljene v prostitucijo in nimajo več moči, da bi začele novo življenje.

Značilno je, da dobivajo kupčevalci z dekleti iskano „blago“ pogostoma od starišev. Zlasti židovski stariši na Ruskem, na Poljskem in na Ogrskem odajajo prav radi svoje hčere v ta namen. Ti ljudje stoje še na tako nizki stopnji, da v prostituciji ne vidijo nič slabega. V njih očeh je prostitucija sredstvo za pridobivanje denarja, kakor vsak drugi poklic. Tudi hčere takih seveda zelo revnih rodbin se prav nič ne branijo iti po svetu prodajati svojo ljubezen, ker računa vsaka, da si prisluzi sčasoma nekaj denarja, in se potem poroči ali začne sama kako kupčijo. Dočim kristjanska dekleta, ki so bila izvajljena

vati zahodne Slované, da je treba dati tudi Poljakom politične pravice. Res je, da ima nasprotstvo med Rusi in Poljaki globoke korenine celo v priprostem ljudstvu. Pa treba je pomisliti, da ima to nasprotje svoje razloge deloma v nekdanjih socialnih razmerah, ko je bil na Ruskem poljski šlahič to, kar je bil pri nas nemški grajščak, deloma mu pa voditelji sugerirajo to sovraštvo.

Preobraziti bi bilo treba javno mnenje, če hočemo vplivati na ljudsko voljo. To pa je ravno silno težavna stvar, ki zahteva velikega kulturnega in političnega dela; etična vez, ki nas veže vse Slované, mora priti v splošno zavest. Navzlic vsem razlikam v kulturi, navzlic vsemu bizantinizmu, mora **zmagati** povsod ena velika ideja, da je etična dolžnost, spoznati v svojem sosedu brata po krvi in da politične tvorbe niso ovira te naše skupne zavesti. Javno mnenje pa je ob enem sodnik, ki nas obsoja — vse. Javno mnenje v Rusiji je naperjeno proti Avstriji, zlasti vsled krimske vojske, vsled tekmovanja na Balkanu, da, celo spomin na avstrijske generale, ki so poslali „iz zavisti“ Suvarova v Švico, vznemirja še vedno ruske duhove. Jasno je, da Avstrija skrbno varuje svojo kožo pred vzhodnim sosedom, da ne more upoštevati ruske sentimentalnosti vsled „nehvaležnosti“ Avstrije, vsled „nehvaležnosti“ Bulgarske, vsled „nehvaležnosti“ zapadnih Slovanov sploh, ki smo v ruskem javnem mnenju ničvredneži. — Kako mnenje imajo nekateri izmed nas o Rusih?

Javno mnenje je tedaj razcepljeno; razcepljeno največ iz političnih vzrokov; skupna slovanska zavest je postala „prazna fraza“ — vsled političnih nasprotij. Ali je etična dolžnost, ki se ne ozira na „politične okvire“ tudi prazna fraza? — Ne more biti, ali pa smo sami pristaši bizantinizma.

Tužni glasovi iz Gradca.

Gradec, 28. nov.

Kako ginljivo je, če človek sliši v tujini ob nedeljah in praznikih v materinem jeziku oznanjevati besedo božjo. Z nekako posebno pazljivostjo sledi besedam, še bolj kakor morda v cerkvi svoje domače rojstne vasi. Žalibog, da mi graški Slovenci, čeprav nas živi tukaj okoli 30.000, nismo tako srečni, da bi se nam ob nedeljah vsaj v eni graški cerkvi oznanjevala beseda božja v našem materinem slovenskem jeziku. Bila je sicer nedavno deputacija pri graški pristojni oblasti, da bi se vsaj v eni graški cerkvi vpeljala slovenska pridiga. Deputacija je bila prav uljudno sprejeta, ali radi slovenskih pridig ni dobila nikakega zagotovila. V Nemčiji, če prebiva kje le nekaj sto Slovencev, pa imajo že svojega slovenskega duhovnika, ki jih vodi in njim oznanjuje ob nedeljah besedo božjo v razumljivem materinem slovenskem jeziku.

Koliko in koliko slovenskih delavcev in uslužbencev pride v Gradec, ki nimajo še toliko znanja v nemščini, da bi mogli razumeti nemško pridigo. Marsikateri si misli, kaj bom poslušal v cerkvi cele ure meni nerazumljivo nemško besedo, opuščala cerkev, ta va okoli po krčmah in med slabimi tovarišijami, ter tako pride ob vero, katero mu je njegova mati dala morda kot edino doto seboj, ko ga je ob slovesu s solzami v očeh prosila, naj ostane zvest veri in svojemu materinemu jeziku.

Čudimo se, kako je vendar mogoče, da pristojna oblast, ki je za to odgovorna, ne skrbi tudi za duševno hrano nenemških narodov. Dovoljujemo si vprašati, ali že tudi tukaj strašijo sence nemškega nacionalizma, ali pa je merodajen strah pred vsenemškimi razgrajati, da si ne upa očitno nastopiti in pokazati, da je cerkev nepristranska in vsem katoliškim narodom naklonjena.

v prostitucijo, navadno propadejo, je z židovskimi dekleti navadno ravno narobe. Židovke se pač ne dajo goljufati, kakor kristjanke in židovke so denarja pohlepne in štedljive, kristjanke pa so zapravljive. Koliko si taka židovka lahko pridobi, to je pokazal slučaj madame Löwy, ki je bila nekdanj v Ljubljani. Ta ženska je začela kot navadna prostitutka svojo karijero, potem je postala rufijanka. Danes ima več hiš in velja za prav bogato žensko.

Največjo pažnjo je kongres v Madridu posvetil kupčevanju v dekleti. S to kupčijo se pečajo večinoma židje. Njih naloga je, preskrbovati v prvi vrsti tolerančnim hišam dekleta, preskrbujejo pa tudi gostilne gotove vrste z „animir-dekleti“ in dobivajo članice damskim kapelam, pevskim družbam itd. Ti kupčevalci s človeškim mesom porabljajo vsa mogoča sredstva, da prevarajo nevedna dekleta. Obetajo jim dobre službe in vsakovrstne udobnosti, da jih speljejo z doma, Malokatera, ki je bila ako speljana z svojega doma, se vrne, poštena in zdrava pa menda nobena.

Od leta 1899 je boj zoper kupčevalce z dekleti organiziran in vspehi so prav lepi. Na tisoče deklet je ta organizacija že rešila. A zatreti te kupčije vendar še ni bilo mogoče.

Tudi Slovenci imamo vse vzroke, posvečati tej kupčiji z dekleti vso pozornost. Verodostojna poročila namreč pravijo, da je v zadnjih letih zapadlo prostituciji razmeroma jako mnogo slovenskih deklet ne le v Trstu in v Egiptu, nego tudi na Dunaju, v Gradcu, da, dobe se celo v Turinu in v Monakovem. Zato — pozor!

Slovani smo v Avstriji pač samo še državljani, ki moramo svoje dolžnosti vestno izpolnjevati, naših pravic pa nam zato ne dajo nikjer, da, celo žugajo in grozijo nam, če se včasih pritožimo proti neznosnim krivicam, pod katerimi trpimo, Nepopisljivo žalostno je stanje graških Slovencev. V tem prusovskem mestu tavamo kakor izgubljene ovce okoli; nobenega zavetišča nimamo, kjer bi se zbirali, navduševali in krepili v naši narodni zavesti. Nikjer v Avstriji menda ni položaj Slovanov tako zapuščen in žalosten, kakor ravno v tem avstrijskem mestu. (Tukaj ima socialna demokracija največjo zaslonbo in moč v naši monarhiji med delavskim ljudstvom. Vse trobi v brezverski socialno-demokratski rog; mnogi so celo primorani zaradi lastne eksistence, ker drugače jih postavijo na cesto. Širijo se seveda med ljudstvom tudi protestantovski in prostozidarski nauki. Slovenci so tukaj nezavedni in mlačni; večinoma so se že potopili v nemškem morju, tistih par zavednih Slovencev, ki jih je še, pa se mora skrivati, kakor so se nekdanj skrivali kristjani po katakombah.

Najbolj smili in žal nam je za našo slovensko mladino, ki se tako lahko miselno odtujače veri in jeziku. Mladina, ki bi lahko delovala na narodnem polju, pa je lena in sama najbolj nezavedna, ter prepuščena verskim in narodnim sovražnikom.

Upamo, da bo kompetentna višja oblast vendar sprevidela, kako potrebno je, da se upelje tudi drugim narodom razumljiva božja beseda. Nevarnost nam preti od vseh strani in framaonski nauki se širijo med ljudstvom hitreje, kakor kedaj prej.

Zopet sijajna zmaga.

Ne delamo in ne trudimo se zastoj, naše delo rodi lepe sadove, tako lahko z zadovoljstvom in ponosom beležimo. Naše izobraževalno in probujevalno delo v mariborski okolici ne ostane brez posledice. Občine, ki so bile še nedavno tega trdne nemškutarske postojanke, prihajajo v naše slovenske roke. Naše ljudstvo obračuna v eni občini za drugo odločno in temeljito z raznimi posilinemškimi močnjaki. To je vesel pojav in ne moremo molče preko njega. Kaže nam, da je jedro našega okoličanskega ljudstva še zdravo in plemenito in priča, da so vse liberalne trditve o „klerikalnih internacionalcih“ itd. krivične in lažnjive.

Sedaj nam prihaja iz Slivnice pri Mariboru razveseljiva vest, da so pri občinskih volitvah dne 28. t. m. v vseh treh razredih zmagali kandidati S. K. Z. Slivnica je bila dosedaj v posilinemških rokah, v ponedeljek so pa naši vrli možje enkrat za vselej pomedli s temi protinarodnimi razmerami in dali oblast v občini onemu, ki mu gre, zavednemu slovenskemu kmetu.

Da je bilo mogoče doseči tako lepo zmago, gre v prvi vrsti zahvala neustrašenim domačim volilem, v drugi vrsti pa tudi vsem volilem iz sosednih župnij, ki se niso ustrašili ne dolgega pota, ne truda, temveč so z navdušenjem prihitali na volišče ter oddali svoje glasove za slovenske kandidate.

S to zmago je stopila Slivnica v krog slovenskih občin v mariborskem okraju. Upati je, če bo šlo tako naprej, da bo kmalu prišel čas, ko bodo vse kmečke občine v mariborskem okraju z malo izjemami v slovenskih rokah.

Politični pregled.

Slovenski klub.

Slovenski klub šteje 22 poslancev. Izstopivši dalmatinski poslanci dr. Dulibič, Prodan, Ivanišević, Perič, so dne 29. nov. vstopili v Slovenski klub ter se že isti dan udeležili njegove seje. Le glede svojih specifično dalmatinskih razmer se bodo posvetovali v takozvanem Hrvatskem klubu, kateremu bo predsedoval dr. Dulibič, a podpredsedoval dot. Ivanišević. Na zunaj pa bodo nasproti vladi in strankam nastopali omenjeni štirje hrvatski poslanci kot člani Slovenskega kluba. Ta dogodek, ki je tako ojačil Slovenski klub, je naredil v parlamentu velik utis, ker Slovenski klub vsled svojega odločnega nastopanja uživa pri prijateljih in neprijateljih veliko uvaževanje.

Državni zbor.

Dunaj, 29. nov.

V današnji seji državnega zbora je zbornica glasovala o raznih resolucijah, ki so bile stavljene k poročilu draginjskega odseka glede stanovanjske oskrbe. Nekaj glasovanj je posebno zanimalo politične stranke. V prvi vrsti je bilo to glasovanje o resoluciji socialno-demokratskega poslanca Moraczewskega, naj se s predloženo za gradbo kanalov takoj prične. Zbornica je to resolucijo sprejela z 257 proti 168 glasovom. Za to resolucijo je glasovala cela desnica, socialni demokratje, Italijani, krščanski socialisti z Dunaja, in nemški liberalci. Proti so glasovali nemški krščanski socialisti z dežele, nemški nacionalci in Rusini. Ko je bil naznanjen izid glasovanja, so to pozdravili socialni demokratje s klici: Abzug Bilinski! Abzug Bienenrth! Kakor znano, je vlada opetovano izjavila, da se kanali radi slabih državnih financ ne bodo gradili, zato je izid glasovanja o resoluciji Moraczewskega smatrali za demonstracijo proti vladi, v prvi vrsti proti Bilinskemu in Bienenrthu.

Po glasovanju o resolucijah je sledilo poročilo draginjskega odseka o korakih, ki se naj zavzamejo

proti vedno naraščajoči draginji živil. Poročevalec poslanec Kunschak je uvedel debato. Za referentom je povzel besedo trgovinski minister Weißkirchner. Koj v začetku izjavlja, da je vlada za predloge draginjskega odseka. Skrbeti pa moramo, da bomo domači konzumi pokrili z domačo produkcijo. Upati smemo, da se bo to doseglo, če bomo poskrbeli za postavitev, ki bo uredila vnovčevanje živine. V nadaljnjem njegovem govoru je prišlo večkrat do ostrih spopadov med njim in socialnimi demokrati. Priznati se namreč mora lojalno, da skuša Weißkirchner pravično premostiti nasprotstva, ki se pojavljajo pri gospodarskih vprašanjih med kmečkim in mestnim ljudstvom. To mu pa socialni demokrati, ki se drznejše imenovati kmeta oderuha in zavzemajo radi tega skrajno pristansko stališče, hudo zamerijo in mu vedno opominajo.

Za ministrom so govorili še nemški agrarec grof Auersperg, nemški nacionalc dr. Lecher in češki agrarec Holy. Zlasti med govoroma prvih dveh je bilo zelo živahno, ker sta oba govornika zastopala skrajne stanovske interese, kar je povzročilo mnogo konfliktov.

Jutri dne 30. t. m. ima zbornica zopet sejo. Nadaljuje se debata radi draginje mesa. Med drugimi bo govoril v imenu Slovenskega kluba poslanec Iv. Roškar.

Češko-nemška pravna pogajanja.

Včeraj dne 29. nov. so bili pri Bienenrthu predsednik Enotnega češkega kluba dr. Fiedler in nemška poslanca dr. Urban in Pacher, da se dogovore glede postopanje pri češko-nemških pravnih pogajanjih, ki se imajo zopet pričeti. Posvetovanje je bilo zgolj informativnega značaja.

Po poročilih listov bodo Nemci delegirali za pravne konference poslanca Damm, dr. Herold, Pacher, Roller, dr. Urban in dr. Bachmann.

Stranke v poslanski zbornici.

Klub sedaj ujedinjenih Čehov bo štel 84 poslancev. Ti skupno z Jugoslavlani in nekaterimi maloruskimi poslanci bodo tvorili Slovansko Unijo s 126 poslanci. Poljsko Kolo šteje 71, klub Malorusov 31 članov, kar tvori 228 narodnih Slovanov.

Njim nasproti bo stalo 96 nemških krščanskih socialcev, 78 nemških liberalcev in 20 Romanov (Italijanov in Romunov). Med temi narodnimi strankami je 87 socialnih demokratov, pri katerih so zastopane vse narodnosti, razven Jugoslovanov. Le 6 poslancev je izven vsake organizacije.

Praska „Union“ pravi, da se je stališče slovenskih strank ojačilo, ker utegne priti do sporazumjenja med Poljaki in Malorusi po ustanovitvi velikega češkega enotnega kluba.

Voditelji albanskih ustašev v Črnigori.

Kakor znano, je večje število albanskih ustašev potem, ko so bili premagani po turški vojski, pobegnilo v Črnogoro. Begunci so se nastanili večinoma v Podgorici. Črnogorska vlada je posređovala v Carigradu, da bi se begunci smeli brez kazni povrniti v domovino. To posređovanje črnogorske vlade je imelo najboljši uspeh in te dni so bili vodje Albancev pozvani na Cetinje, kjer jim je črnogorska vlada svetovala, naj se vrnejo v domovino. Vodje so se vrnili v Podgorico, da se tam posvetujejo in odločijo, da-li vsprejmejo predlog črnogorske vlade ali ne.

Ljudsko štetje in Nemci na Ogrskem.

Na Dunaju obstoji društvo „za ohranitev nemštva na Ogrskem.“ To društvo prosi v nemških listih podpore za priprave za ljudsko štetje na Ogrskem. Odbor združuje, da Ogrci leto za leto pomagajo na stotine ogrskih Nemcev, ropajo nemške otroke itd. Nemci vidijo samo, kako Ogrci potujčujejo Nemce, a nočejo pa pripoznati, da Nemci Slované v še večji meri germanizirajo. Dvojna mera je v veljavi pri Nemcih: Slované bi smeli svobodno potujčeti in raznaroditi, a če se kak German zgubi, pa kličejo Vse-nemčijo na pomoč.

Cesar in češko-nemška pravna pogajanja.

Cesar je v splošni avdienci sprejel med drugimi tudi člana gosposke zbornice Karla Adameka, ki je ob enem tudi član češkega deželnege zbora. Cesar se je jako priznalno izrazil o stališču, ki ga zavzemajo Čehi pri češko-nemških pravnih pogajanjih ter tudi pohvalil češko časopisje, češ, da se drži popolnoma objektivnosti. Končno je cesar želel, da naj bi imela češko-nemška sprava, kakor hitro mogoče, popoln uspeh.

Hrvaški jezik zabranjen v ogrskem državnem zboru.

V krogih ogrske opozicije se v najnovejšem času zopet živahno agitira za to, da naj bi se hrvaški delegatom v ogrskem državnem zboru prepovedalo govoriti v hrvaškem jeziku. Člani stranke osemindesetih so tozadevno že intervenirali pri predsedniku ogrske zbornice, ki jim je obljubil, da se bo tozadevno posvetoval z ogrskim ministerskim predsednikom.

Raznoterosti.

Posl. dr. Ivčević ponesrečil. Iz Zadra poročajo: V petek dne 25. novembra se je na sprehodu ponesrečil deželni poslanec dr. Ivčević. Izpodrsnilo mu je. Poškodoval se je na obeh nogah.

Iz sanitarne službe. Okrajni zdravnik dr. Karl Friedrich je imenovan za višjega okrajnega zdravnika za Štajersko.

Iz finančne službe. Provizorični finančni koncipist dr. Emil Wawrezka je imenovan za definitivnega finančnega koncipista.

Spremembe pri južni železnici. Prestavljeni so: uradniški aspirant Leo Grat iz Dunaja v Maribor, revident Pavel Garbeis iz Ptuja v Gradec, Emil Domes iz Inomosta v Ptuj, Janez Felber iz Maribora na Dunaj; adjunkt Karl Skala iz Maribora na Dunaj; uradniški aspirant Karl Merganc iz Dunaja v Maribor; asistent Alojzij Novak iz Maribora v Mürtzschlag. Na novo sprejet je Franc Colnerič kot uradniški aspirant v Gradcu.

Zaročil se je grof Auersperg, nadporočnik 5. dragonskega polka v Slov. Bistrici, z gospodično Mici pl. Adamovič, hčerko grajščaka pl. Adamoviča v Velenju.

Iz šole. Deželni šolski svet je imenoval učiteljskega kandidata M. Majcena za učiteljskega suplenta na ljudski šoli v Hajdinu pri Ptuj. — Za nadučitelja na ljudski šoli pri Sv. Antonu v Slov. gor. je imenovan tamošnji začasni šolski vodja Ant. Vogrinc; na šoli v Kapli ob Dravi pa učitelj Ditmar Grösslinger. Za definitivne učitelje, oziroma učiteljice, so imenovani: na ljudski šoli v Soboti Alb. Sitter; v Trbovljah prov. učiteljice: Marija Windischer, Eleonora Vodušek, Stefanija Cimperšek in Marija Arzenšek; v Poljčane je prestavljen Boštjan Krotky iz Studenic; za učiteljico v Lučah v Savinjski dolini je imenovana supletinja Gizela Dominikus; definitivno so nastavljeni: učiteljica Marija Troha na šoli v Zibiki, Alojzija Kocmut v Središču, Alojzija Herg pri Sv. Tomažu pri Ormožu in Emilija Požegar pri Sv. Urbanu pri Ptuj. Definitivni učitelj Leopold Čulk je prestavljen iz Črne gore na Dobrno. Učitelj Iv. Klenovšek pri Sv. Vidu je na lastno prošnjo vpokojen. Stirirazredna ljudska šola v Artičah se poveča v 5-razrednico. — V St. Lenartu v Slov. gor. se vkljub protestu občin in davkoplačevalcev spremeni en razred nemške šulferajnske šole v javno šolo. Tako se postopa z Slovenci na Štajerskem. Kje je pravica?

Prememba posesti. Gospod Josip Balon je kupil v Ljubljani znano gestilno „pri fajmoštru“ za 70 tisoč kron.

Napredek Čehov na Dunaju. Češko društvo Narodni dom je kupilo velik hotel Post na Dunaju v I. okraju za 1.500.000 K.

Vsi so zmedeni. Dogodki zadnjih dni na Dunaju so liberalce popolnoma zmešali. Njihovi listi pišejo že tako konfuzno in se s tako mrzlično krčevitostjo oklepajo vsake notice, ki jo je spravil kak z bujno domišljijo obdarovan čitav svet, da je res že neprebavljivo. Razpoloženje je sicer nekoliko umljivo. Najprej pride njihov najnovejši proteže hofratski Ploj in s svojim nečuvnim nastopom v delegacijah desavouira ves liberalni radikalizem, potem pride padeč neoslavista Kramarja in dosledno tudi njegovega praktičnega faktotuma Hribarja, in sedaj zapuste — „najboljšega jugoslovanskega politika“ Ploja kar trumoma jugoslovanski poslanci in prestopijo k temu preklicanemu dr. Susteršiču, ki je bil ravno pred par dnevi politično obglavljen in ga sedaj ne bi smela že povohati nobena politična mrežna več. Taki vdarci morajo povzročati halucinacije. Edino na ta način se lahko razume zadnje liberalno divjanje. Nasprotni listi namreč poročajo, da je imel Slovenski klub v soboto ali v nedeljo sejo, v kateri se je govorilo o vseučiliškem vprašanju in se konstatiralo, da je Slovenski klub zavzemal pri prejšnjem zasedanju svojo obstrukcionistično taktiko iz strahu pred — Hribarjem. Seveda te seje ni bilo, a to bežastočo prinašajo liberalni listi vseeno in kriče, da so naši poslanci že izdali slovensko vseučilišče, na drugi strani se pa slika Hribarja kot enfaanta terrible, ki vendar še ni ona politična ničla, kakor je v resnici. Liberalci, bodite vendar nekoliko bolj resni in ne borite se z mlini na veter, ampak počakajte na fakične sklepe. Smešni ste že itak res prav dovolj!

Kadar se gre za denar, potem ne poznajo liberalni učitelji nobenega pardona niti proti lastnim tovarišem. Tako se je zgodilo, da so si sedaj krepko v laseh kranjski in štajerski liberalni učitelji. Stvar je ta-le: Štajerski liberalni učitelji so si ustanovili: „Učiteljsko gospodarsko in kreditno zadrugo.“ To je vjezilo gospode v Ljubljani, ki bržkone menijo, da je vedno dobro biti tam, kjer je denar in „Učiteljski tovariš“ je ostro napadel štajerske liberalne kolege, češ, da so separatisti in bogve še kaj vse. „Narodni Dnevnik“ od dne 29. t. m. pa prinaša dolg članek izpod peresa učitelja Peseka, v katerem se brani postopanje štajerskih liberalnih učiteljev in se pove kranjskim nekaj prav gorkih. Na očitjanje separatizma odgovarja Pesek: „Tudi jaz sem centralist in sem vedno zagovarjal ta princip. A gospodje pri centrali, ali ste izvrševali in delali? Da, osnovali ste socialni odsek, pa ostal je le na papirju. Izdelal sem podoben načrt za delo med ljudstvom, izvolil se je od mene predlagani osrednji socialni odsek za vse slovenske pokrajine. Imeli smo dve seji ter ste me označili za idealista, optimista, češ, 10 let še ni mogoče izvesti mojih predlogov. Izrekli ste nad vsem, kar sem kdaj predlagal, da ni izvedljivo, in tako so ostali vsi socialni odseki po Kranjskem, in seveda tudi osrednji v Ljubljani, mrtvo rojeno dete.“ Da, da, gospod Pesek ima popolnoma prav. Veliko lažje je frazariti, kakor pa delati, to se posebno očitno kaže pri liberalnem učiteljstvu. Posebno težko je delati za-

stonj, iz idealizma, če je materialistični liberalizem že vse zamoril.

„Danica.“ Slovensko katoliško akademsko društvo „Danica“ na Dunaju ima dne 1. decembra t. l. pri Leitnerju, AuerspergstraBe, svoj drugi redni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnikov. 2. Poročila odbornikov. 3. Poročila klubov in S. L. K. A. 4. Dopolnilne volitve, 5. Slučajnosti. Začetek ob 8. uri zvečer.

„Zarja.“ Slovensko katoliško akademsko tehnično društvo „Zarja“ v Gradcu priredi v petek dne 2. decembra ob 8. uri zvečer pri „Zeleni Štajerski“ v Gradcu slavnostni večer v proslavo 60letnice prevzisenega škofa krškega gospoda dr. Mahniča.

Štajersko.

Maribor. Uradni dnevi mariborskega okrajnega glavarstva so v četrtek dne 1. decembra v Slov. Bistrici, v torek dne 6. decembra v Peklu pri Poljčanah in v četrtek dne 15. decembra pri Sv. Lenartu v Slov. gor.

Maribor. Porotne obravnave. V pondeljek dne 28. novembra so se pričele porotne obravnave. 18letni Alojzij Kežmann je bil obsojen radi posilstva na 15 mesecev težke ječe. — Jožef Polajžar, 19letni sodarski vajenec iz Novovasi pri Ptuj, je težko poškodoval 76 let starega dninarja Janeza Vidoviča ter ga oropal 2 K. Zato je dobil Polajžar 4 leta težke ječe. — Včeraj dne 29. nov. je sedel na zatožni klopi Jožef Jagodič, dninar iz Spodnjega Dupleka. Obtoženi je šel dne 15. septembra 1910 zvečer v družbi drugih fantov na Vurberg kosit otavo. Ko so šli kosci, pojoč veselo pesem, mimo Berlingerjeve hiše, začel je pekovski pomočnik Fr. Horvatek metati na fante čez plot kamenje in drva, ne da bi katerega zadel. Jagodiča je to izzivanje tako raztogotilo, da je zamahnil s koso skoz plot proti Horvateku ter ga zadel tako nesrečno, da se je Horvatek čez nekaj trenutkov zgrudil s prezezanim obrazom in vračom ter globoko rano na prsih, mrtev na tla. Jagodiča so spoznali porotniki krivim, ter je bil obsojen na štiri leta težke ječe. — Danes dne 30. nov. bi se imela vršiti porotna obravnava proti Karlu Rabitschu, uredniku „Unterst. Volkszeitung“, in učitelju Aistrichu, a ker sta obtožena nastopila obširen dokaz resnice, se je morala obravnava preložiti. Na mesto te se vrši razprava proti Francu Schoriju, Alojzu Kranjcu in A. Hojniku radi uboja.

Maribor. Proti nerazdruženosti sv. zakona se je vršil dne 28. nov. zvečer v mariborski kazini shod, na katerem je govoril neki Müller iz Dunaja maloštevilnim poslušalcem o reformi sv. zakona. Izrazil je upanje, da ni več dolgo, ko bomo imeli tudi v Avstriji zakon, ki bo prijal svobodomiselnem, protestantom in drugim nasprotnikom katoliške cerkve. Na tem zborovanju seveda ni smel manjkati ne pastor Mahnert in ne njegov faktotum Jahn.

Slov. Bistrica. Namesto vožne pošte se bo poštna zveza med Slov. Bistrico in kolodvorom južne železnice s 1. dec. t. l. oskrbovala s slovenjebistriško železnico.

Ljutomer. Bralno društvo za Ljutomer in okolico priredi v nedeljo dne 4. decembra zvečer tombolo v gostilni gospoda A. Vaupotiča. Začetek ob 6. uri zvečer. K obilni udeležbi vabi uljudno društveni odbor.

Celje. Vojaške oblasti nastopajo proti slovenskim časopisom. Poveljstvo 87. pešpolka je prepovedalo vojakom naročati slovenske liste in časopise brez izjeme, nemških pa ne. Znano je, da se vsenemški duh vedno bolj širi tudi med vojaštvom, vendar pa nismo pričakovali, da bi se upala vojaška oblast tako nastopiti zoper Slovence. Upamo, da bodo naši poslanci obračunali z faktorji, ki so zakrivali te razmere med vojaštvom.

Celje. Roparski napadi v celjski okolici. V celjski okolici se je dne 23. in 24. nov. izvršilo več roparskih napadov. V dveh slučajih je napadalec z odprtim nožem napadel svojo žrtev ter zahteval od nje denarja. Čeprav se je stvar ogradila orožništvu, vendar niso mogli še izslediti roparja.

Celje. Podporno društvo organistov je imelo svoj letni občni zbor in zborovanje dne 22. nov. v Celju. Ob 11. uri je bila instrumentalna slovesna sv. maša, (komp. Avg. Wairich) pri koji je sodelovalo okrog 40 pevcev in 7 godal. Ob 1. uri popoldne se je pričelo zborovanje „Pri belem volu.“ Tačasni predsednik gospod Karol Bervar je poročal o delovanju in o vprašanju penzije organistov. Blagajnik je poročal: društvo ima kapitala 2035.65 K. Pretečeno leto je bilo dohodkov 134.40 K, stroškov 68.30 K. Nadalje je bila volitev novega odbora, v kojega so bili izvoljeni sledeči gospodje organisti: predsednik Franjo Klančnik, organist na Paki; njegov namestnik Val. Raztočnik, organist v St. Juriju ob juž. žel.; tajnik Peter Potočnik, organist v St. Janžu pri Velenju; blagajnik Jakob Skrabar, organist v Grižah; odbornika Karol Bervar, vodja organske šole v Celju, in Fran Kranjc, organist na Dobrni; namestnika Božidar Drojc, organist v St. Juriju ob Taboru, in Ferdinand Fras, organist v Ptuj. Društvo je imelo v pretečenem letu 43 udov: 38 rednih, 4 ustanovne in enega častnega, odpadla sta dva. Novih udov je pristopilo 16, 14 rednih in 2 podporna uda. Ob 4. uri popoldne je bilo zborovanje zaključeno. Potem je bilo ogledovanje krasnih orgel na Teharih. Navzočih je bilo okrog 80 gospodov organistov; res lepo število,

ali kaj je to, ko vendar naša škofija šteje čez 200 organistov. Gospodje organisti, vzdromite se že enkrat iz spanja. Oglejmo si naša nasprotna društva, na primer demokrate, kako so organizirani, Vsak naveden delavec je skoraj boljše plačan, kot organist. Oglejmo si učiteljski stan. Pred kratkim so časniki pisali o zboljšanju njih plač. Kaj pa o organistih?! Dragi gospodje kolegi, ako si sami ne pomagamo, nam ne bo nikdo pomagal. Polna sklada še ni nikdar šla za praznim želodcem. Naj bi ne bilo organista, ki bi ne bil pri društvu, kajti ravno z organizacijo si bomo priborili boljšo bodočnost. Delaj sam in Bog ti bo pomagal. Obračamo se tudi do gospodov poslancev in jim kličemo: Usmilite se nas! in pomagajte nam, da tudi nam že enkrat zasveti solnce boljše, — boljše bodočnosti!

Ceršak. Naš Bresnik je silno skrben gospod. Da bi pomnožil število otrok slavne svoje šole, je svojo brihtnost še pomnožil. Prvotno je bilo samo 7 otrok v šoli. To število je Bresnik takoj pomnožil z dvema: z enim, ki je že prekoračil 14. leto, in drugim, ki je še-le pet let star. Ker je Bresnik tudi drugače brihten in iznajdljiv mož, je znal on še na drug način dobiti deco v šolo. Na Kresnici, dober četrt ure od St. Ilja, in več kot eno uro od Ceršaka, ima znani Zechner brata; od tega je dobil tudi fanta v to šolo. V Ceršaku in Selnici je nekaj takih revežev, ki so pošiljali dosedaj svojo deco v šentiljsko šulferajnsko šolo, tudi ti so dobri za Bresnika. Pa tudi juha in kruh, ki ga peče Stefličevka, igra veliko ulogo. Od njega se žive ne samo Bresnik, ampak tudi otroci. To bo vleklo, si misli Bresnik. Pa še eno! Čemu so puške na svetu? Gospod Bresnik hodi prav pridno in moško s puškico nabasano po svojem šolskem revirju. Zajcev sicer ne sme loviti, ker mu gospoda Reiter in Wrus tega ne dovolita, a zapoje si le lahko včasih tisto znano: „Oj jagerček mlad.“

Svečina. V občini Svečina, kraj Ciringa, je uboga viničarka Mörth s pomočjo našega gospoda okrajnega zdravnika in lastnika sanatorija „Mirni dom“, dr. Fran Čeha, dne 23. novembra porodila trojčke. Mati in otroki so zdravi in primerno čvrsti. Rečna obitelj je k prejšnjim šestim otrokom, najstarejši je komaj 14 let star, dobila še prirast od dveh dekline in enega fantiča.

St. Janž na Dravskem polju. Visokoročni gospod dr. Janez Klasine v Gradcu je daroval za farne uboge 20 K, in za naše katoliško izobraževalno društvo 10 K. Izrekamo iskreno zahvalo. Bog plati!

Cirkovce. Pečat naše novoustanovljene pošte je dvojezičen in kaže v krogu: Zirkovetz Cirkovce, na vreči, kjer je več prostora za nemško kulturo, bremo: Zirkowetz. Po katerih pravilih se pačijo slovenska krajevna imena, tega ne bo pogodil noben filolog. Velika napisna tabla na hiši je popolnoma nemška, ker je v vreči zmanjkalo slovenskih črk. Temu se ni čuditi, saj še gospodinji zmanjka zabele, in tedaj zadostuje krompir v oblicah ali pečena repa. V Gradcu je absolutno in relativno stokrat več Nemcev kakor na našem polju od Pragerskega do Ptuja, a če napravi gospoda v Gradcu na poštnem poslopju dvojezičen, ne samoslovenski napis, gotovo buršaki demolirajo hišo. Kaj, če bi za Miklavževo dobili vsaj dvojezično tablo, da vedo ljudje, kaj je napisano v slovenskih Cirkovcah. Zelimo le trohice pravice!

Sv. Martin pri Vurbergu. V petek dne 25. nov. zjutraj je umrl v 67. letu svoje starosti posestnik gospod Jakob Postrak iz Dupliškega vrha. Ranjki je bil občasnoštvovan in priljubljen, kar je posebno pričal njegov mnogoštevilni pogreb. Še pred tremi tedni je bil v cerkvi, a prehlad, ki se ga je lotil, ga je spravil v kratkih dneh v hladni grob. Naj v miru počiva!

Rajhenburg. Na občnem zboru katoliškega političnega društva „Sava“ v Rajhenburgu so se stavile in enoglasno sprejele sledeče resolucije: a) odbrava se obstrukcija slovenskih deželnih poslancev v štajerskem deželnem zboru ter se jih pozivlja, da vstrajajo v zapričetem boju; b) želi se, da S. K. Z. začne novo akcijo v prid razširjanja volilne pravice za deželni zbor, zlasti v smislu pomnožitve slovenskih mandatov; c) protestira zoper žalitev slovenske mladine po Lehrerbundu; d) pozivlja slovenske deželne poslance, da stavijo predlog za skrajšanje šolske obveznosti, za vpeljavo poldnevnega pouka v ljudskih šolah, kakor je to sklenil koroški deželni zbor, in za uvedbo poljedelskega pouka na ljudskih šolah; e) se pridruži protestom zoper žalitev svetega očeta po županu rimskega mesta; f) protestira proti uvozu argentinskega mesa in inozemske živine.

Razgled po svetu.

Franciškanski samostan zgorel. Iz Požuna se poroča, da je nastal dne 27. nov. požar v franciškanskem samostanu v Malaezku. Samostan je popolnoma zgorel. Zgorel je tudi celi arhiv. Redovniki so se vsi rešili.

Naborniki in begunci v Italiji in Franciji. Število nabornikov je narastlo v Italiji v zadnjih osmih letih od 32.000 na 40.000, število dezertirjev od 800 na 7000. V Franciji je narastlo število nabornikov na 120.000. Število v Franciji živečih refrakterjev in dezertirjev znaša okoli 30.000.

Koliko prebivalcev ima Sarajevo? V Sarajevu je bilo pravkar končano splošno ljudsko štetje. Po uradnih podatkih šteje mesto Sarajevo sedaj 51.054 prebivalcev. Vojaška posadka pri tem ni vračunjena.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.